

Kogo pochowano w Poświętnem?

Kościół parafialny w Poświętnem został zbudowany w 1762 roku jako niewielka drewniana świątynia. Jego podziemia przez ponad sto lat był miejscem ostatniego spoczynku właścicieli okolicznych wsi, w tym członków rodu Szymanowskich będących opiekunami świątyni. Po II Wojnie Światowej kościół uległ niemieckiemu ubogaceni kulturalnemu - został spalony. Po wielu latach gdy budowano obecna świątynię nikt się specjalnie nie przejmował szczątkami ludzkimi pochowanymi w miejscu budowy nowego kościoła. Kto zatem spoczywa pod posadzką współczesnego kościoła parafialnego?

Podczas badań nad Szymanowskimi do Polskiego Słownika Biograficznego natrafiłem na poważne braki w materiale archiwalnym, szczególnie dotyczące ksiąg metrykalnych z Poświętnego, spalonych w czasie II wojny światowej. Szczególnie dotkliwy był dla mnie brak dostępu do ksiąg kościelnych (chrztów, ślubów, zgonów) z parafii w Poświętnym, które zostały spalone podczas II wojny światowej. Parafia Poświętna, będąca pod opieką rodziny Szymanowskich od połowy XVIII wieku do schyłku XIX wieku, stanowiła siedzibę zespołu dóbr tej szeroko rozgałęzionej na Mazowszu rodziny. Wydawała się więc szczególnie interesująca pod kątem potencjalnych informacji. W prowadzonych badaniach przyjąłem za oczywistość, iż członkowie rodziny Szymanowskich z linii po Dyźmie Szymanowskim zostali pochowani w kościele, którego ten był fundatorem. Nie mając dostępu do materiałów kościelnych, rekonstrukcję miejsca spoczynku Dyźmy Szymanowskiego, fundatora kościoła w 1762 roku, oraz jego potomków oparłem na trzech źródłach.

Pierwszym z nich był artykuł ks. Antoniego Brykczyńskiego (1843–1913), historyka sztuki i biografisty, który w 1877 roku opublikował artykuł „Parafia w Cygowie w najstarszych dokumentach” w Przegląd Katolickim (R.15, nr 2, 4 i 5, rok 1877), na temat kościoła w Poświętnym, w którym stwierdzał, iż: *Znajduje się w nim (mowa o kościele) nagrobek fundatora, groby murowane pod kościołem potrójne, dwa pod presbyterjum, a jeden pod Zakrystją (wcześniej Dyźma przedstawiony jako fundator) oraz w dalszej części tekstu (...) Z tych sklepów jest wejście obecnie zamurowane do trzeciego grobu pod zakrystją, w którym leży sama tylko rodzina fundatorów, to jest pan Dyźma Szymanowski z żoną, syn jego Teodor z żoną, tegoż syn Feliks, bracia Ignacy i Aleksander, siostra Bona i małoletni syn Bolesław(...).*

Drugim źródłem była tradycja rodzinna, zgodnie z którą w podziemiach kościoła pochowano Dyźmę, jego syna Teodora oraz wnuka Feliksa z rodziną. Trzecią przesłanką była ogólna praktyka chowania ziemian w fundowanych przez nich kościołach.

Dalsze badania wykazały jednak, że Dyźma Szymanowski (1719-1784) spoczął w warszawskim kościele Kapucynów. Potwierdza to "Gazeta Warszawska" z 1784 r. Fakt ten nie jest zaskakujący, gdyż świątynia ta była prestiżowym miejscem pochówku warszawskiej

elity, a jego bracia także zostali tam złożeni. Nieznane pozostaje miejsce pochówku jego żon Marianny Szydłowskiej (1735-1760/63) oraz Marianny Szydłowskiej (1726-1796), które mogły spoczywać w Poświętnym.

Teodor Dyżma Szymanowski (1757-1804), szambelan królewski, był chrzczony w Poświętnym i ufundował tam tablicę ku pamięci ojca: *„Pamiętkę ukochanym rodzicom Dyżmie Szymanowskiemu i Marjannie Szydłowskiej małżonkom, którzy ten dom Boży w r. 1762 na nowo wystawili. Wdzięczny syn, miejsca tego dziedzic, Teodor Szymanowski, dnia 1-go miesiąca maja 1804 roku.* Portret T.D. Szymanowskiego miał znajdować się wd. A. Brykczyńskiego przy wejściu do loży kolatorskiej. Miejsce pochówku T.D. Szymanowskiego pozostaje niepewne. Choć tradycja wskazuje na Poświętne, nie znaleziono dokumentów potwierdzających tę hipotezę. Podobnie nierozstrzygnięta jest sprawa jego żony Marianny ze Świdzińskich (1759-1830), która zmarła w Cygowie, co sugeruje pochówek w miejscowej świątyni.

Aleksander Korwin-Szymanowski (1786-1846) i Feliks Szymon Szymanowski (1791-1867) zostali zgodnie z nekrologami pochowani w grobach rodzinnych w Cygowie. Natomiast Ignacy Szymanowski (1780-1851) spoczął w Wielgiem k. Radomia. Bona Szymanowska (zm. 1855) zmarła w Cygowie, co sugeruje jej pochówek w Poświętnym, ale brak bezpośrednich dowodów. Najtrudniej określić losy Bolesława Szymanowskiego (1840-1845); jego pochówek w podziemiach kościoła jest prawdopodobny, lecz niepotwierdzony.

Podsumowanie

Spośród 9–10 osób wymienionych przez księdza Antoniego Brykczyńskiego:

- W przypadku **Dyżmy i Ignacego Szymanowskich** mamy potwierdzenie innego miejsca pochówku.
- W przypadku **Marianny ze Świdzińskich Szymanowskiej, Aleksandra i Feliksa Szymona Szymanowskich** mamy potwierdzony pochówek w Poświętnym.
- W przypadku **Teodora Dyżmy, Bony i Bolesława Szymanowskich** istnieje wysokie prawdopodobieństwo pochówku w kryptach parafii w Poświętnym.
- W przypadku **małżonek Dyżmy Szymanowskiego** istnieje prawdopodobieństwo pochówku w analizowanej świątyni.

Najskuteczniejszym sposobem na zweryfikowanie hipotezy o pochowaniu wspomnianych pięciu osób byłoby przeprowadzenie badań georadarowych w celu zlokalizowania pod współczesnym kościołem krypty grzebalnej. Następnie, po jej odnalezieniu, można byłoby przeprowadzić ekshumację oraz badania genetyczne i antropologiczne w celu określenia wieku, płci i stopnia pokrewieństwa pochowanych tam osób. Ustalenie, czy należeli oni do rodziny Szymanowskich, nie powinno stanowić problemu, ponieważ ich potomkowie żyją do dziś i mogliby stać się dawcami materiału genetycznego do badań.